

◆ **"jabe askon txakurre,
gosiek ill"**
*Jabe askoren txakurra,
goseak hil*

BUSTURIALDEKO

ESAKERAK

◆ **"lunes gernikes,
golperik pez"**
*Lunes gernikes,
kolperik be ez*

SARRERA

BUSTURIALDEKO ESAKERAK

Esakerak, esakuneak, esaera zaharrak, atsotitzak, erranairuak... modu askotara deitzen jake. Liburutxu honetan aurkituko dozuzanak ez dira Busturialdean gaur egun erabilten diran esakune guztiak, baina hemen dagozanak danak dira gure eskualdean baturikoak. Euskeraz bizi diran lagunen ahotik harakoak dira eta hortxe dago, hain zuzen be, lan honen aportaziorik handiena: gaur egun eta gure eskualdean jasorikoak dirala. Eskualdeko esakerak dirala dinogunean ez dogu pentsau behar beste eskualde edo herrialde batzuetan erabilten ez diranik, honeetako asko Euskal Herriko beste edozein lekutan be entzun ahal izango dira-eta.

Folklorea eta etnologia. Herriaren antxinako uste, jokabide eta tradizinoak. Gaixotasunak osatzeko bideak, erlijinoaren ganeko eritxiak, jaiak, naturari buruzko siniskerak... ea; danetarik aurkituko dozu ondorengo orrialdeotan. Gotzon Garatek dinon moduan “beste hitzez azal litekeena molde bikainez esateko bideak dira” esakerak.. Baina gehiago be esan leiteke; beste modu batera nekez edo ozta-ozta adierazoko dana, hiru-lau berbatan erraz ulertzeko eran emoten da esateko era berezi honeekaz. Zelan esan ete lei diru zeie, poltsiko mehie hizkera arruntean? Edo zenbat orrialde beharko leukez psikopedagogo batek, esate baterako, umien zentzune etxien entzune esakuneak hain garbi eta zehatz agertzen dauana azaltzeko?

Lan hau egiterakoan, orain artekoetan lez, didaktikotasuna bilatu dogu beste edozer baino lehen, kontuan harturik batez be gazte jenteari zuzenduriko ahalegina dala. Ikusiko dozunez, erraz ulertzeko moduko sailkapena egin dogu osterantzeko

EGILEAK:

Busturialdeko Hizkuntza Normalizazioa

Jon Andoni Uriarte (Seber Altube Ikastola)

Marta Abaitua (Arozena-Barrueta BHI)

Pedro Mari Gezuraga (Barrutialde BHI)

Eukene Arrien (San Fidel Ikastola)

Nerea Jaio (B10 Berritzegunea)

Elixabete Alegria (Arozena-Barrueta BHI)

IRUDIGILEA: Mikel Egia

Testua, LABAYRUK gainbegiratua

Lege Gordailua: BI-0000-03

Maketazioa eta Inprimaketa: GRAFICAS AMOREBIETA

Gernika-Lumoko Udala

Bermeoko Udala

sailkapen formalagoak bazter batera itxita. Gainera, esakera batzuk irudiakaz lagunduta ipini doguz argigarri izatetik aparte atseginagoa be egiten dalako.

Esakera bakotxaren sartukera egiterakoan atal bi bereiztu doguz; lehenengoa, eskualdeko ahoskera erakusten dauan grafian idatzita dagoana eta honen azpian, gaur egungo arau ortografikoak gogoan izanda idatziriko aldaera. Transkripzinoak egiterakoan modu berezia erabili dogu, beti be erraztasuna eta didaktikotasunaren izenean. Mendebalde osoan "z" ahoskatzen ez dogula jakinda be, "z" eta "s" biak idatzi izan doguz, esakera zelan ahoskatzen dan jakiteko arazorik sortzen ez daualako eta ganera jentea holan idatzita ikusten ohituta dagoalako. Bardin-bardin egin dogu "ts" eta "tz" fonemakaz be, jakinda lehenengoa ez dogula hemen ahoskatzen. Fonema sabaikariei jagokenez, "ll", "ñ" eta "tt" erabili dira eta berba amaierako "i+a" fenomenoaren ondorioz sortzen dan kontsonante sabai-aurreko berezia "dx" grafiagaz transkribidu dogu, "herridxe", "ogidxe"... berbetan agertzen dana, hain zuzen be.

Gure lantxu hau, eskualdeko gazteen berbeteari bizitasuna eta gauzak di-da baten esateko modua eskeintzeko ahalegin bat besterik ez da. Ez da, ba, horixe berbera gazteek hizkuntzari eskatzen deusiena? Euskerak badauka gaitasun hori, ze Axularrek XVII. mendean esan eban moduan "hek bezain aberats eta konplitu izanen zen euskara ere, eta baldin hala ezpada, euskaldunek berek dute falta eta ez euskarak". Hauxe da izan be gure mezua: euskerak euki badauka, topau daiogun.

Beste barik, asko gozatu eta beste hainbeste ikasi!

**BUSTURIALDEKO IKASTETXEETAKO
HIZKUNTZA NORMALIZAZINORAKO TEKNIKARIAK**

SAILKAPENA

1. Eguraldia	6
2. Gizona /Emakumea	8
3. Antzerakotasuna	9
4. Aberastasuna Txirotasuna	12
5. Dirua	14
6. Itxurakeria	15
7. Egutegia	17
8. Guzurra /Egia	18
9. Jakituria	19
10. Kausa-Ondorioa	19
11. Aurkakotasuna	23
12. Ajeak, akatsak, dohainak	26
13. Usteak	27
14. Garai eta asmo onak	29
15. Eretxiak	29
16. Osasuna	30
17. Ardurak	31
18. Aholkuak	32
19. Irainak	33
20. Beste batzuk	33

1.- EGURALDIA

- ◆ **"alba gorri, aixe edo euri"**
Alba gorri, haize edo euri
- ◆ **"apirille euritsu, urte ogitsu"**
Apirila euritsu, urte ogitsu
- ◆ **"eguzkidxe ta euridxe, martiko eguraldidxe"**
/ "eguzkidxe ta euridxe, neguko eguraldidxe"
Eguzkia eta euria, martiko eguraldia / neguko eguraldia
- ◆ **"ezkur urte, edur urte" / "urte ezkur, negue edur"**
/ "edur urte, ezkur urte" / "edur urte, ogi urte"
*Ezkur urte, edur urte / Urte ezkur, negue edur / Edur urte, ezkur urte
/ Edur urte, ogi urte*
- ◆ **"goiz gorri, illuntze euri" / "goiz gorri, arrats euri"**
/ "arrats gorri, goiz aixe" / "illuntze gorri, goiz iturri"
*Goiz gorri, illuntze euri / Goiz gorri, arrats euri / Arrats gorri, goiz haize
/ Illuntze gorri, goiz iturri.*
- ◆ **"edoi gorri, aixe edo euri"**
Hodei gorri, haize edo euri

- ◆ **"maiatzien erdidxe, otzak ill; beste erdidxe, beroak erre"**
Maiatzaren erdia, hotzak hil; beste erdia, beroak erre

**"maiatzien erdidxe, otzak ill;
beste erdidxe, beroak erre"**
*Maiatzaren erdia, hotzak hil;
beste erdia, beroak erre*

- ◆ **"pazko euritsu, urte ogitsu"**
Pazko euritsu, urte ogitsu
- ◆ **"illien biko euridxe, ille guztiko euridxe
/ illien bata, bidxe, zazpidxe euridxe; ille guztidxe euridxe"**
*Hilearen biko euria, hile guztiko euria / hilearen bata, bia, zazpia euri;
hile guztia euria*
- ◆ **"san bixenti otza, neguen bidxotza"**
San Bixenti hotza, neguaren bihotza